

Lei-Document 43

27 OKTOBER 2014

LeiDocument is een uitgave van de Leido Academy

1 INLEIDING

In dit nummer vooral informatie, in afwachting van een aantal interessante momenten nl. de bijeenkomst op de 29ste in het kader van de HO-Tour van minister Bussemaker over de beroepskolom en zaken als deeltijd en de Ad, alsmede het verschijnen van de LLL-brief op de 31ste. Van de bijeenkomst op de 29ste zullen we proberen een verslag te maken en uiteraard zal de LLL-brief onder het bekende vergrootglas worden gelegd.

In dit nummer geven we de input-notitie voor de HO-Tour-bijeenkomst, te houden bij de HAN in Arnhem, zodat ook voor de niet-aanwezigen (het schijnt uit te puilen...) helder is wat de vragen zijn die worden behandeld. Vervolgens treft u de uitkomsten van de recente Dag van de Beroepskolom aan, met de meest markante uitspraken die tijdens de discussie-sessies zijn gedaan. En tenslotte het verslag van de bijeenkomst op 19 september over de nieuwe doelmatigheidsregeling, met inbreng van de CDHO en OCW.

In het volgende nummer zullen we ook een schema geven met activiteiten van onze kant (bijeenkomsten, workshops, seminars, enz.) voor de rest van het studiejaar. Daarbij zal veel aandacht zijn voor de verdere uitwerking van de plannen voor deeltijd, flexibilisering en de mogelijkheden die er zijn voor de uitrol van de Associate degree – mede via Regionale Associate Colleges.

2 INHOUD

1	Inleiding	1
2	Inhoud	1
3	HO-tour: Hoger onderwijs van de toekomst	1
4	Uitkomsten Dag van de Beroepskolom	5
5	Verslag bijeenkomst met CDHO	10

3 HO-TOUR: DOORSTROOM BEROEPSKOLOM EN AANSLUITING ARBEIDSMARKT

Op woensdag 29 oktober legt de HO-tour aan bij de HAN in Arnhem. Minister Bussemaker komt daarbij meningen, gedachten, plannen, suggesties en good practices ophalen met betrekking tot zaken die in 2015 van belang zijn voor de Strategische Agenda voor het hoger onderwijs zoals: doorstroom mbo-hbo, deeltijd, samenwerking met de arbeidsmarkt en de Associate degree. Om de discussie op voorhand aan te zwengelen, is er een notitie opgesteld die hieronder integraal wordt gegeven.

We zullen in het volgende nummer van LeiDocument verslag doen van deze bijeenkomst, over de workshops die voor deze zaken worden gehouden. Dus nu nog geen 'ingekaderd commentaar en kanttekeningen'...

Discussie-notitie HO-tour – bijeenkomst 20 oktober (OCW)

Zoals ook de WRR in haar advies 'Naar een lerende economie' stelt, is voor onze welvaart en ons welzijn een goed opgeleide beroepsbevolking van groot belang. De vraag naar hoger opgeleiden blijft stijgen, en stijgt harder dan de groei van het aanbod van hoger opgeleiden. (Zo stelt Cedefop dat tussen 2000 en 2010 de vraag naar hoger opgeleiden in Nederland gegroeid is met 49,3% en dat de vraag naar hoger opgeleiden in Nederland in 2020 naar verwachting nog eens 30% hoger zal zijn dan in 2010. Tegelijkertijd is de verwachting dat het aantal 30-34-jarigen met een hbo- of wo-diploma zal toenemen van 47% in 2015, naar 50% in 2020 en naar 52% in 2030.)

Ook de kwalitatieve eisen vanuit de arbeidsmarkt aan het opleidingsniveau van afgestudeerden groeien. Daarbij wordt het steeds belangrijker dat mensen zijn toegerust met de vaardigheid om snel en adequaat in te kunnen spelen op nieuwe omstandigheden. Ontwikkelingen als verdergaande globalisering, digitalisering en robotisering bieden enorme kansen, maar vragen ook veel van ons. In veel gevallen is het nog moeilijk te zeggen hoe beroepen er in de toekomst precies uit zullen zien. Een deel van de banen verdwijnt en nieuwe banen ontstaan. Dit is niets nieuws, maar het tempo waarmee deze vernieuwing plaatsvindt, lijkt wel toe te nemen.

Deze ontwikkelingen vragen van studenten dat zij het maximale uit zichzelf halen. Van het hoger onderwijs vraagt dit dat het studenten daarin begeleidt, zowel bij de toegang tot het hoger onderwijs, gedurende de studieloopbaan als bij overstapmomenten, zoals van mbo naar hbo of van hbo naar wo. Het onderwijs leidt op voor de samenleving van morgen. Als we met ons onderwijs en onderzoek goed op de ontwikkelingen in weten te spelen, biedt dit voor Nederland juist ook enorme kansen. Gegeven de beschreven trends zijn een goede doorstroom binnen de beroepskolom en een goede aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt belangrijke beleidsthema's voor de komende jaren. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wil de HO-tour gebruiken om van gedachten te wisselen over de invulling van dit thema.

Wat betekenen deze brede trends voor de toekomstbestendigheid van het hoger onderwijs? Hoe moeten we in het hoger onderwijs bijvoorbeeld omgaan het dilemma tussen enerzijds een goede kennisbasis en anderzijds de steeds grotere behoefte aan zogenoemde 21st century skills, het beroep op onze creativiteit, het over de grenzen van je vakgebied heen kunnen kijken en het samen kunnen werken met andere disciplines? Hoe zorgen we in een steeds sneller veranderende wereld voor een goede aansluiting tussen het onderwijs, de samenleving en de arbeidsmarkt?

Doorstroom mbo - hbo

Als we constateren dat de vraag naar hoger opgeleiden blijft stijgen, is het zaak te zorgen voor een zo goed mogelijke doorstroom van mbo naar hbo voor diegenen die deze overstap aankunnen op het juiste moment in hun (studie)loopbaan. Als we naar de cijfers kijken dan zien we dat gemiddeld de helft van de leerlingen direct vanuit mbo-4 doorstroomt naar het hbo en ongeveer 20 procent op een later tijdstip doorstroomt. Dus twee derde van de mbo'ers (niveau 4) stroomt uiteindelijk door naar het hbo (bron: CBS). Dit betekent dat het mbo-4 diploma voor een grote groep mbo'ers geen eindstation is, maar een opstap naar het hoger onderwijs. Toch verloopt de doorstroom lang niet altijd vlekkeloos. Eenmaal in het hoger onderwijs aangekomen zijn er nog veel studenten die in het eerste jaar een studieswitch maken, of na een jaar uitvallen. Opvallend is dat de uitval van mbo'ers in het hbo zo'n 10 procentpunten hoger is dan onder havisten. Dit is niet in alle sectoren hetzelfde, maar het totaalbeeld is dat de uitval van mbo-doorstromers hoger is dan de uitval van havisten.

Voor de toegang tot het hoger onderwijs gelden algemene landelijke toelatingseisen, zoals een diploma op mbo-4 niveau voor de overgang van mbo naar hbo. In sommige gevallen gelden extra eisen om de kwaliteit van ho-opleidingen te waarborgen en om ervoor te zorgen dat instromende studenten over voldoende specifieke kennis en vaardigheden beschikken om met voldoende perspectief aan een opleiding in het ho te beginnen en deze af te ronden. In een beperkt aantal gevallen mogen instellingen in aanvulling op de algemene toelatingseisen tot het ho extra eisen stellen aan studenten (bijvoorbeeld aanvullende eisen vanwege het beroep). Hoe zorgen we voor een goede doorstroom binnen de beroepskolom, zodat mensen via stapelen of schakelen het maximale uit zichzelf halen? Waar zitten de drempels? Hoe zorgen we voor voldoende toegankelijkheid van het hoger onderwijs? Hoe bewaken we tegelijkertijd het niveau en de kwaliteit van opleidingen? Is het noodzakelijk om omwille van de kwaliteit selectiever te zijn? Hoe zorgen we ervoor dat mbo'ers die de stap zetten naar het hbo, van hun hbo-opleiding een succes kunnen maken? Wat is de rol van een meer gedifferentieerd onderwijsaanbod hierbij – in mbo, hbo of in de vorm van een zomerschool? En wat is de rol van deeltijdonderwijs voor het op-, bij en omscholen van mbo'ers tijdens hun loopbaan in plaats van aansluitend aan hun mbo-diploma, wat immers een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt is?

Associate degrees

De Associate degree (Ad) opleiding speelt in op de behoefte van de arbeidsmarkt aan werkenden met een opleidingsniveau tussen mbo-4 en de hbo-bachelor. Deze Ad-programma's dragen bij aan goede doorstroommogelijkheden voor jongeren met een mbo4-diploma naar het hoger onderwijs en vervolgens op de arbeidsmarkt. De stap naar een Ad is minder groot dan de stap naar een vierjarige hbo-opleiding. Na het volgen van een Ad is de eventuele stap naar een hbo-opleiding kleiner. Ad-programma's zijn bij uitstek ook geschikt voor gerichte op- en bijscholing van werkenden met enkele jaren werkervaring.

De Ad-programma's zijn sinds september 2013 in de wet opgenomen. Er is een flinke groei van het aantal Ad-programma's, van 22 in 2008, naar 239 in 2014. Er worden echter ook regelmatig Ad's beëindigd, met name vanwege een gebrek aan instroom.

Voor de komende jaren wordt ingezet op verdere uitbouw van het aanbod. Het Landelijk Platform Associate Degree ondersteunt de ontwikkeling van kansrijke trajecten. Wat kan bijdragen aan het vergroten van het aanbod van Ad's in de toekomst? Hoe komt het dat de instroom in sommige gevallen tegenvalt? Wat vinden studenten, instellingen en werkgevers van belang in de vormgeving van Ad's? Is de behoefte bijvoorbeeld alleen vakinhoudelijk gericht of is er ook behoefte aan brede Ad's gericht op *transferable skills* die niet specifiek verbonden zijn aan een bepaalde functie? In welke sectoren is behoefte aan Ad's? Wanneer is een Ad-programma een succes? Zouden Ad's een meer eigenstandige positie moeten hebben en waarom? En hoe zorgen we dan dat het hbo niveau en de kwaliteit geborgd zijn? En tenslotte, is het wenselijk dat de Ad voor mbo'ers in de toekomst het gangbare startpunt wordt in het ho?

Deeltijd onderwijs

Het deeltijd onderwijs is een onmisbaar deel van ons onderwijs met het oog op het belang van een responsieve beroepsbevolking. Voor een brede en duurzame inzetbaarheid moeten mensen zich een leven lang kunnen blijven ontwikkelen en moeten mensen ook op latere leeftijd nog de kans hebben zich op te scholen, bij te scholen of om te scholen. In dat kader is het verontrustend dat de deelname aan het bekostigde deeltijd hoger onderwijs de afgelopen jaren sterk is afgenomen.

Voor volwassenen die zich verder willen scholen is van belang dat het aanbod flexibel is, en aansluit bij de levensfase waarin zij zitten. Het onderwijs moet aansluiten bij wat zij al kennen en kunnen. De commissie Rinnooy Kan kwam eerder dit jaar met een aantal aanbevelingen om het deeltijd hoger onderwijs toekomstbestendig te maken. Het kabinet komt binnenkort met een brief waarin de adviezen van Rinnooy Kan grotendeels worden overgenomen en verder worden uitgewerkt.

Welke behoeften hebben instellingen, studenten en werkgevers als het gaat om het deeltijd hoger onderwijs? Welke mogelijkheden zien zij voor het deeltijd hoger onderwijs? Waar lopen studenten, instellingen en werkgevers tegenaan bij het vormgeven van een leven lang leren? Hoe werken we toe naar een flexibeler aanbod en hoe waarborgen we daarbij de kwaliteit?

Doorstroom hbo – wo

Als we zien dat Nederland internationaal vergeleken relatief weinig master-opgeleiden kent en de arbeidsmarkt vraagt om steeds hoger opgeleiden, is het zaak ook de doorstroom van hbo naar wo waar nodig te verbeteren.

In 2013 bestond 16% van de instroom bij universiteiten uit studenten die direct of indirect uit het hbo kwamen, of met een hbo-propedeuse het hbo instroomde; een aanzienlijk aandeel van de instroom in het wo. De uitval van studenten die vanuit het hbo het wo instromen, is relatief hoog. Zo valt gemiddeld 18% na een jaar uit, terwijl dit onder de instroom vanuit het vwo 4% is. Na 6 jaar is van de hbo'ers 28% uitgevallen; onder de vwo'ers is dit 6%.

In 2013 bestond 5,9% van de instroom uit studenten die direct uit het hbo kwamen, 3,8% van de instroom uit mensen die eerder het hbo hebben afgerond en later besloten hebben alsnog een wo-opleiding te gaan volgen, en 6,3% van de instroom uit jongeren met een hbo-propedeuse.

Universiteiten en hogescholen hebben de wettelijke opdracht om een goede doorstroming te bevorderen voor studenten die met een hbo-bachelor op zak een wo-master willen volgen. Zij doen dit onder andere door het aanbieden van een schakelprogramma. Dit schakelprogramma kan in verschillende vormen worden aangeboden: als module van een hbo- of wo-bacheloropleiding, in een eigenstandig programma of als een programma dat door een andere partij verzorgd wordt. Een veelgehoord knelpunt vanuit instellingen bij het aanbieden van schakelprogramma's zijn de maximale vergoedingen die instellingen mogen vragen. Met het wetsvoorstel studievoorschot worden de vergoedingen die instellingen mogen vragen beperkt tot maximaal eenmaal het wettelijk collegegeld.

Tegen welke knelpunten lopen instellingen en studenten nu aan bij de schakelprogramma's? Hoe staat de vergoeding in verhouding tot de kosten voor de instelling? Zijn er nu voldoende doorstroommogelijkheden voor hbo-studenten naar het wo? Zijn de schakelprogramma's voor studenten daarbij voldoende toereikend, waardoor ze goed voorbereid de master instromen? En wat kan de rol van open en online onderwijs hierbij zijn? Hoe zorgen we ervoor dat studenten die vanuit het hbo doorstromen naar het wo, met meer succes het wo doorlopen? Hoe bewaken we tegelijkertijd met een goede toegankelijkheid van het wo, het niveau en de kwaliteit van de opleidingen in het wo?

Praktijkgericht onderzoek en Centers of Expertise

Het hoger beroepsonderwijs leidt op tot professionals die op het hoogste niveau werkzaam zijn in bedrijfsleven en (semi)publieke organisaties. Gegeven de snelle veranderingen is het meer dan ooit van belang dat docenten op de hoogte zijn van de laatste stand van kennis voor de betreffende sectoren van de arbeidsmarkt. Dit komt de kwaliteit van de opleidingen ten goede en is van belang voor het ontwikkelen van het onderzoekend vermogen van studenten.

Dit vereist een goede vormgeving en inbedding van praktijkgericht onderzoek binnen de hogescholen. Via lectoren komen idealiter alle docenten en studenten met praktijkgericht onderzoek in aanraking.

Centers of expertise vervullen hierin een belangrijke rol. In de Centers of expertise werken ondernemers, wetenschappers, lectoren, docenten en studenten samen aan het bevorderen van de kwaliteit van het technisch hbo-onderwijs. Deze publiek-private samenwerkingsverbanden zoeken aansluiting op de regionale kennisinfrastructuur door zich te richten op een van de topsectoren of op de publieke sectoren zorg en onderwijs. De Centers hebben een wervend karakter voor (aankomende) studenten. En leveren een belangrijke bijdrage aan het op gang brengen en versnellen van innovaties.

Om hun rol goed te kunnen vervullen, moeten de Centers of expertise goed ingebed zijn binnen de hogeschool en moeten lectoren hun rol als spil in de onderzoeksfunctie van de hogeschool kunnen vervullen. Ook moeten docenten over onderzoeksvaardigheden beschikken en deze aan hun studenten kunnen overbrengen en moeten de relaties met het bedrijfsleven hecht zijn.

Hoe kan het praktijkgericht onderzoek bijdragen aan een meer responsieve economie? Is praktijkgericht onderzoek aan hogescholen al voldoende naar buiten gericht? Krijgen genoeg studenten een kans te leren wat praktijkgericht onderzoek en kennis toepassen betekent voor hun latere werkkring? Heeft praktijkgericht onderzoek al een voldoende eigenstandige positie verworven? Wat is hier nog voor nodig? Welke sterke punten zien we bij de Centers of expertise en het praktijkgericht onderzoek? Hoe brengen we de Centers of expertise nog beter in positie? En wat is de betekenis van de Centers of expertise voor het reguliere onderwijs? Dragen de Centers of expertise bij aan differentiatie en de keuze voor speerpunten door bundeling van middelen en mensen?

Aansluiting op de arbeidsmarkt

Het belang van een goede aansluiting van het hoger onderwijs op de arbeidsmarkt heeft geen betoog. Het levert bestaansrecht aan de opleiding en is een voorwaarde in het accreditatiekader. Toch zijn verbeteringen nog mogelijk. Zo is het percentage hbo-studenten dat van mening is dat de opleiding voldoende basis gaf om te starten op de arbeidsmarkt dalende, van rond de 60% in 2007 en 2008, naar minder dan 50% in 2013. Wellicht hangt dit ook samen met de economische

crisis, maar percentages van 60% of lager geven sowieso aanleiding kritisch naar de aansluiting op de arbeidsmarkt te kijken. Zeker in het licht van de snelle veranderingen die we doormaken. Vanuit de arbeidsmarkt wordt steeds meer gevraagd van afgestudeerden. Naast de basisvaardigheden waarop in met name het hbo-onderwijs de afgelopen jaren expliciet is gezet, zal de veranderende maatschappij in de toekomst ook steeds meer gaan vragen van onze vaardigheden. De typen skills waar de behoefte aan toeneemt, zijn de niet-routinematige analytische en interactieve. Verbindingen kunnen leggen, kritisch analytisch denken, probleemoplossend vermogen, constructief samenwerken, creativiteit, etc. Samen worden deze competenties ook wel '21st century skills' of 'advanced skills' genoemd.

Hoe kunnen we de aansluiting tussen hoger onderwijs en arbeidsmarkt verder verbeteren? Aan welke vaardigheden hebben werkgevers nu en in de toekomst behoefte? Verdient het aanleren van deze vaardigheden een eigenstandige plek in het hoger onderwijs, en zo ja, op welke manier kunnen we dit het beste vormgeven, bijvoorbeeld in de curricula? Komt de ontwikkeling van brede bachelors of initiatieven als university colleges in het hbo hieraan tegemoet? Hoe kunnen stages en career centers hier een rol in spelen? Hoe kijken we in dit licht naar de positie van masters (hbo en wo) in het stelsel? Is voor een (professionele) master eerst werkervaring nodig? Wanneer dient de overheid een hbo-master wel te bekostigen en wanneer is een hbo-master echt post-initieel onderwijs?

4 UITKOMSTEN DAG VAN DE BEROEPSKOLOM 2014

Op 10 oktober was de traditionele Dag van de Beroepskolom, over de aansluiting mbo-hbo en daarmee samenhangende zaken. Dit keer stonden vooral de vernieuwingen aan beide kanten van de doorstroom centraal, zoals het invoeren van de keuzedelen, het gebruik van de Ad en het ontwerpen van Regionale Associate Colleges. Basis daarvan was evenwel een analyse van Roel van Asselt, op verzoek van de Vereniging Hogescholen uitgevoerd, naar de redenen voor het maar blijven teruglopen van de rendementen in het hbo (diploma na 5 jaar). Over die negatieve spiraal moet iedereen die bij het mbo en hbo betrokken is, toch wel zorgen gaan maken – om vervolgens te bezien hoe het beter kan.

Hierbij de uitkomsten van de discussiesessies. Tevens een passage over de oprichting van een brede overleggroep mbo-hbo, onder de naam BK16/20 (beroepskolom 2016-2020), verwijzend naar de invoering van de nieuwe kwalificatiestructuur in het mbo vanaf 2016 en de periode waarin de eerste cohorten nieuwe mbo'ers een aanloop nemen naar het hbo dan wel de arbeidsmarkt.

De presentaties, stellingen en andere inleidingen zijn te vinden op www.leidoacademy.nl bij 'activiteiten', middelste kolom.

Er zijn vier sessies geweest. Hier de belangrijkste uitkomsten ervan, geordend per onderwerp.

1. Rapport onderzoek hbo-diplomarendementen.

1. *Herkenbaar? Zijn er onjuistheden, mis-interpretaties, aanvullingen.*
2. *Welke oorzaken dan wel recente ontwikkelingen in mbo en hbo die worden genoemd, lenen zich voor een verbeterde aanpak in de komende periode? Aan wie wordt dat geadresseerd?*
3. *Wat zijn de kritische succesfactoren bij de genoemde aanpak van het doorstroomprobleem in het hbo zelf?*
4. *Wie moeten/kunnen/mogen het voortouw nemen bij zo'n aspect van de doorstroom mbo-hbo?*

Uitkomsten

1. Vergelijking met bijvoorbeeld een land als Duitsland leert dat aldaar veel minder dan 50% van de 'mbo'ers' (studenten in Vocational Education and Training, VET) doorstroomt naar het hbo (Fachhochschule – men heeft daar ook een binair systeem). Je zou dan kunnen stellen:

Is iedere mbo'er in Nederland wel geschikt voor het hbo of zijn er andere verklaringen hiervoor?

2. De vereiste niveaus voor rekenen en taal en de eis voor Engels, voor opleidingen op niveau 4, kunnen (zullen) in de komende jaren gaan zorgen voor een dalende instroom in het hbo vanuit het mbo (en let dan ook op de regelingen die gelden voor compensatie en het aantal toegestane onvoldoendes - de één 5-regeling). De implementatie van deze vakken op de mbo-instellingen kent nog vele hindernissen, waarbij de resultaten voor rekenen nadrukkelijk zorg baren.
3. In het onderzoek kan wellicht nog wat meer (afzonderlijke) aandacht zijn voor de rechte resp. scheve doorstroom mbo-hbo, gelet op mogelijke (significante) verschillen daarbij.
4. Er is sprake van een groeiende complexe thuissituatie voor bepaalde groepen studenten. Deze situatie kan van invloed zijn op het studiesucces (en dan is de vraag of er verschillen zijn tussen mbo en havo, gelet op de mogelijke achtergronden van beide groepen instromers).
5. De bevindingen uit het onderzoek zijn herkenbaar. Wat niet expliciet genoemd wordt, is dat het vak Engels een kritische succesfactor is. Een goede beheersing van het Engels vergroot de kans van slagen enorm. En het omgekeerde is ook waar.
6. Een aspect waarbij we de komende tijd rekening moeten gaan houden, is dat de instroom in het hbo (naast het hebben van twee graden in het hbo) uiteen gaat vallen in vier duidelijke soorten instromers: mbo'ers met KVH, mbo'ers zonder KVH, havisten en vwo'ers. Hoe gaat het hbo daarop inspelen – samen met de toeleverende instellingen?
7. In de presentatie ging het vooral om de aansluiting mbo-hbo, maar het rendement bij de havisten is ook gedaald. Er is wellicht een relatie te leggen met het competentiegericht worden van het mbo, maar vergeet niet dat ook het studiehuis en de toename van de zelfwerkzaamheid een grote invloed hebben gehad op het niveau van het middelbaar onderwijs.
8. Terecht is aangegeven dat het percentage leerlingen dat doorstroomt naar het hbo zeer sterk is gestegen en dat om allerlei redenen ook leerlingen en deelnemers die minder geschikt zijn voor het hbo, daar hun geluk beproeven.
9. Studenten vanuit het mbo vragen om een andere benadering dan havisten. Dat leidt ertoe dat in de propedeuse aan mbo'ers vaak een ander programma wordt aangeboden dan aan studenten met een havo-achtergrond. Het komt voor dat de helft van de propedeuse voor de mbo'ers wordt besteed aan een doorstroomprogramma. De propedeuse van een mbo'er heeft daarmee een andere inhoud dan van de havist, terwijl uiteindelijk de eindkwalificaties gelijk dienen te zijn.
10. Een optie, met de invoering van de Ad, is om de eerste fase van een opleiding die een Ad kent, zodanig te maken dat het aantal behaalde punten in die fase, meegenomen wordt in een verwijzing naar de Ad dan wel Bachelor – dus als onderdeel van de begeleiding van studenten. Dat is een aanvulling op het BSA en vraagt derhalve een systeemwijziging.
11. We moeten ons blijven realiseren dat mbo'ers al een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt hebben. Een Ad is dan interessant, als een 'volgend niveau', maar het is voor deze doelgroep een 'dubbelkwalificerende' graad (naar een baan of verder studeren).
12. De wederzijdse contacten mbo-hbo dienen nog meer dan voorheen versterkt te worden *op alle niveaus*: docenten, coördinatoren, managers, bestuurders en de beide brancheverenigingen. Men kent elkaars (sterk bewegende) werelden nog onvoldoende en het vermoeden bestaat dat die versterking van de contacten kan leiden tot een duidelijke reductie van de uitval, het switchen en studievertragingen die leiden tot negatieve ervaringen van studenten.
13. Het is belangrijk te blijven denken vanuit een ketenbenadering. In de groene sector is dat wellicht relatief simpel, maar het moet ook kunnen bij andere sectoren. Toch moet de focus op een opleiding blijven liggen, zeker voor mbo'ers.
14. De besturen van de betrokken organisaties moeten er absoluut voor waken dat hun beslissingen niet belemmerend werken voor een goed en continu overlegklimaat mbo-hbo (niet onderhouden van convenanten, de studiekeuzecheck onvoldoende implementeren, alleen op 'excellentie' willen scoren...).
15. De wet 'Kwaliteit in Verscheidenheid' biedt aanknopingspunten voor verbetering van de doorstroom, maar die zijn niet voldoende.

16. Een eventueel nieuwe overlegstructuur (BLOK 2.0) moet ook bijdragen aan uitwisseling van regionale aanpak van de doorstroom mbo-hbo en het etaleren van good practices.
17. Overigens is het begrip 'regio' niet altijd helder en is het lastig te bepalen wat de meest 'ideale' partners daarbij zijn.

2. KVH-1

Rol van keuzedelen gericht op het hbo (keuzedelen voorbereiding hbo, KVH) en de mogelijkheden voor programmatische inbedding in een mbo-kwalificatie – met het oog op de regionale samenwerking mbo-hbo

1. *Bent u het eens met een opzet voor de keuzedelen, KVH-1, 2 en 3 gericht op de voorbereiding op het hbo?*
2. *Past deze opzet bij een (uw) regionale aanpak die men nastreeft?*
3. *Is de spreiding in de tijd voor het programma dat onder KVH-1 ligt (denk aan vier semesters van 60 uren, genoemd in de ochtendinleiding) een realistische aanpak?*
4. *Hoe is de verantwoordelijkheid voor KVH-1 in te vullen, gelet op de inbedding in de wettelijke kaders ervan vanaf 2016?*

Uitkomsten

1. Op hoofdlijnen is de indeling met KVH-1, -2 en -3 duidelijk en werkbaar.
2. De KVH's voor de pabo blijken onderdeel van de toelatingsvoorwaarde te zijn/worden.
3. Er is veel discussie en ook vooral (on)begrip over de positie van de keuzedelen binnen het examen, gelet op het feit dat ze buiten de zak/slaagregeling worden gehouden. Dus wat is dan de rol ervan, de impact op de doorstroom. In ieder geval zullen de ervaringen met de KVH's wel een nuttig aangrijpingspunt vormen als het gaat de studiekeuzecheck (SKC's).
4. Voor scheve doorstromers kunnen delen van een KVH een zeer goede voorbereiding zijn van een toelatingsonderzoek.
5. Er wordt aanbevolen om niet te veel gedetailleerde voorstellen te doen als het gaat om de feitelijke inbedding van KVH's in een mbo-opleiding, dus wat betreft de spreiding over de jaren. ROC's zullen zeker hun eigen weg daarin willen (kunnen) vinden, samen met regionale hogescholen. De urenverdeling is immers het resultaat van veel verschillende factoren. Daarbij is het de vraag of de mbo-deelnemers belangstelling hebben voor het onderwerp op het moment dat het is ingeroosterd. Flexibilisering is nodig om aan te sluiten bij de wensen van de deelnemer en differentiatie is nodig om te voldoen aan de verlangens van de opleiding.
6. Er ligt een duidelijke taak op het bord van de mbo-instellingen als het gaat om het zorgen voor een dusdanig begeleidingssysteem dat al voorafgaand aan het verzorgen van een KVH een eerste keuze is gemaakt voor 'arbeidsmarkt' of 'hbo'. Een ROC kan daarin voorzien door het inzetten van LOB of toch een stuk van KVH1 al vroeg in de opleiding.
7. Wanneer gekeken wordt naar een combinatie van keuzedelen met de studiekeuzecheck dan is afstemming met de hogeschool nodig ten aanzien van het gebruik van KVH-1. De vraag is overigens of de 1-mei-regeling niet zou moeten worden aangepast voor de mbo-instroom, gezien hun achtergrond. Ook is een vraag of er voor de Ad een eigen KVH-1-invulling moet komen, voor degenen die al snel weten dat die hbo-voortzetting geschikt is.
8. Er dient nog wel wat meer duidelijkheid te komen ten aanzien van de keuzedelen die een mbo-instelling zelf wil aanbieden (een selectie uit het aanbod dat landelijk is geregistreerd) dan wel zelf ontwerpt. Wat dat laatste betreft, kan een keuzedeel (los van de KVH's) wel regionaal worden ontworpen, maar dient deze tevens landelijk bruikbaar te zijn – terwijl de goedkeuring verloopt via de paritaire commissie van een kenniscentrum en de registratie via de SBB. Alleen dan komen keuzedelen voor bekostiging in aanmerking. SBB waakt ook voor 'doublures'.
9. Het wordt van groot belang geacht dat in KVH-2 en KVH-3 de algemenere competenties uit KVH1 in een bepaalde context worden toegepast en goed onderhouden. Omgekeerd dienen KVH1-vaardigheden onder meer concreet inhoud te krijgen uit de andere KVH's. Dat vraagt overigens wel alle aandacht voor de programmeringswijze van de KVH's. Op deze wijze kan ook een teveel op de willekeur gebaseerde verdeling van competenties over de drie KVH's

worden voorkomen. In de praktijk dient te worden gezien hoe dit uitpakt, omdat de wijze van aanbieden afhankelijk is van de mbo-instellingen zelf.

10. In de komende periode, als de KVH's worden ingevoerd, moeten alle hbo-opleidingen goed worden bezien wat kritische succesfactoren zijn, als het gaat om de slaagkans. Waar mogelijk moeten ze deze inbrengen, aan de hand van een aantal werkvormen, in de KVH's die zich daarvoor lenen. Ander gezegd, een KVH is qua uitvoering een dynamisch en opleidingsgericht instrument.

3. Toelating

Toelating bij de doorlopende leerweg mbo-hbo: toelatingseisen, toelatingsonderzoek, aanvullende eisen en studiekeuzecheck voor mbo'ers – mede gelet op recente uitspraken vanuit de VH en andere betrokken organisaties.

1. *Is de combinatie van onderstaande zaken voldoende om de doorlopende leerweg mbo-hbo zodanig te stroomlijnen dat uitval en switch significant kunnen worden teruggebracht:*
 - 1 mei-regeling
 - Studiekeuzecheck
 - Toelatingsregeling
 - Toelatingsonderzoek
 - Eigen regeling voor de PABO
 - Streaming van hbo-opleidingen; variaties in hbo-uitstroomprofielen?
2. *Moet de toelatingsregeling worden aangescherpt?*
3. *Vormen de eisen voor rekenen, taal en Engels een grote bedreiging voor het mbo-rendement en de instroom bij het hbo?*
4. *Kunnen de keuzedelen een rol spelen bij de selectie dan wel determinatie of advisering bij toelating voor het hbo?*

Uitkomsten

1. De punten die worden genoemd bij 1 geven aanleiding tot een 'ja', maar dat alles bij elkaar is nog niet echt voldoende.
2. Wat betreft de 'streaming binnen hbo-profielen' kan, mits nog passend binnen het handhaven van het 'hbo-niveau' (denk aan de koppeling aan de Dublin Descriptoren) zeker nog een heleboel gebeuren. Denk aan profileringen met inzet van minoren, honours-programma's en Ad's – zaken die wel op gang aan het komen zijn. Maar er is wel meer mogelijk, passend bij wat het beroepenveld vraagt.
3. Een vraag die wordt gesteld, is waarom in bepaalde sectoren nu juist met een scriptie gericht op onderzoek worden afgestudeerd, terwijl het vaak beter is om de studie af te ronden met een praktisch en complex *product* – gelet op de beroepsgerichtheid.
4. Een zaak die in de komende periode zou kunnen worden onderzocht, is of het toch echt niet mogelijk is om meer projecten vorm te geven waarin mbo'ers en hbo'ers samenwerken.
5. De verwachting is dat KVH's geen onderdeel van de toelatingsvoorwaarden zullen gaan worden. Maar anderzijds mag OCW wel wat hardere maatregelen nemen als deze leiden tot een stringenter toelating tot hbo-opleidingen. Toelatingsvoorwaarden bij een rechte doorstroom kunnen wel eens lastig worden: Wat eis je dan?
6. Als de toelatingsregeling niet wordt aangescherpt, is goede voorlichting is een vereiste. Voorbeeld: Bij Hogeschool Zuyd hebben zich voor de opleiding Social Work 1000 tot 1200 studenten aangemeld, terwijl er maar 300 kunnen worden geplaatst. Toch is er nog sprake van 35% uitval. In reactie daarop biedt het Arcus College nu reeds een keuzedeel aan voor de entree naar deze opleiding.
7. Een 'out-of-the-box-gedachte': Toelatingsregels zouden vermeden kunnen worden als alle studenten worden toegelaten tot een 'brugjaar', om na een jaar te beslissen of de beste voortzetting een Ad- dan wel een B-opleiding is.
8. In sommige sectoren steken brede propedeuses de kop op, om een betere selectie en oriëntatie te kunnen realiseren. Maar, mbo'ers gaan juist niet voor 'breed'.

9. In sommige regio's worden op commerciële basis cursussen voor onderzoeken aangeboden, om leerlingen voor te bereiden op een selectieprocedure door een hogeschool. Een opmerkelijke ontwikkeling, mogelijk iets zeggend over wat er bij de vooropleidingen aan de hand is.
10. Een punt dat bij de invoering van de nieuwe kwalificaties stevige aandacht verdient, is de fasering tijdens de studie van de LOB-activiteiten en de inzet van KVH's. Dan kan best lastig worden, denkend aan de 'late roepingen' onder mbo'ers die alsnog naar het hbo willen.
11. Er wordt min of meer verwacht dat er 'gespeeld' gaat worden met de cesuur voor het slagen voor 3F-rekenen, om het diplomarendement mbo niet al te zeer te verlagen. Het omzetten van 2F naar 3F voor opstomers in het mbo blijkt erg lastig. Ook is niet altijd het 2F-niveau vanuit het vmbo op orde.
12. Er wordt bepleit om de onderwijsteams uit het mbo meer te betrekken bij het adviseren met betrekking tot het doorstuderen in het hbo.
13. De studiekeuzecheck is een belangrijk, nieuw instrument. Zo blijkt dat veel aankomende studenten zich (voor alle zekerheid?) bij verschillende hogescholen en opleidingen hebben ingeschreven. Het neveneffect was dat er meer proefstudeerders waren dan andere jaren en meer deelnemers aan zomercursussen. Een specifiek punt dat werd genoemd, dat er nog veel verschillende instrumenten voor de hogescholen worden ingezet. Volgens een van de aanwezigen bevatte de SKC bij de Hogeschool Rotterdam een vragenlijst van 400 vragen - deze schrok vooral techniekstudenten af, als een onbedoeld 'selectiemiddel'... Opgemerkt kan worden dat er sprake is bij de SKC van een grote diversiteit ten aanzien van de onderdelen ervan. Decanen van toeleverende scholen zien geen 'eenheid' daarbij en dat kan verwarrend werken. Ook het effect van de SKC op het verminderen van de uitval is dan lastiger te meten, in z'n algemeenheid.
14. In de analyse wordt uitgegaan van verschillende uitgangspunten tussen mbo en hbo, nl. een deductieve en een inductieve benadering. Aanbevolen wordt om dit te vertalen naar een didactische aanpak, en daar nader te kijken hoe deze in te zetten.

4. RAC's

Ontwikkelen van 'regionale associate colleges', als samenwerkingsverband mbo-hbo, en de mogelijkheden die er zijn voor inbreng vanuit beide partijen.

1. *Het opzetten van RAC's over het land is een goede zaak, voor de Ad en voor mbo-hbo*
2. *Een RAC is een organisatie waarbij het mbo een volwaardige rol speelt bij de vormgeving van de Ad's die worden aangeboden*
3. *Het initiatief voor een RAC ligt bij het hbo*
4. *In het geval van een RAC dient de studiekeuzecheck zich volwaardig te richten op de keuze voor een Ad of Bachelor*
5. *Op termijn dienen er in ons land Community Colleges te komen (als de hogescholen en de universiteiten steeds meer gaan samenwerken)*

Uitkomsten

1. Bij een goed regionale legitimering door de partijen: mbo, hbo en beroepenveld, kunnen RAC's een bijdrage leveren aan de verbetering van de doorstroom mbo-hbo.
2. Het is wel zaak te letten op volume-problemen die kunnen optreden bij regionale RAC's, dus dat er niet een vervelende verdunning bestaat ten aanzien van de instroom.
3. Wat veel zorgen baart, is de (steeds nog) grote onbekendheid van de Ad bij studiebegeleiders in het mbo alsmede de landelijke diversiteit ten aanzien van het aanbod. Ook hier geldt dus de noodzaak aan meer afstemming mbo-hbo op alle niveaus!
4. Interessant is dat voor hogescholen die zich niet willen profileren op Ad's, een RAC een legitieme 'dekmantel' i.c. een 'neutrale vlag...' is om er toch aan mee te werken.
5. ROC's kunnen een volwaardige rol spelen bij het opzetten en vormgeven van RAC's, maar ook bij de uitvoering en de verzorging ervan. Het initiatief zou bij de regionale mbo-instellingen, hogescholen en het beroepenveld moeten liggen – dus die moeten elkaar vinden.
6. De wijze waarop het onderwijs aan de Rotterdam Academy is ingericht, is een uitermate belangwekkend onderwerp. Kernwaarden hierbij zijn: Het is een tweejarige opleiding met

praktijkgericht onderwijs, studenten zijn zeer gemotiveerd, de Ad'er wordt als een mbo-student benaderd qua cultuur, er is veel structuur in de opleiding, er zijn maximaal 25 studenten per klas, er is veel aandacht voor taal en rekenen, er wordt gestuurd op binding – met als duidelijke vraag: wat moet er bij jou groeien?

Er worden ook docenten uit het mbo ingezet. De opleiding is arbeidsmarktrelevant.

Een punt is wel dat de taalvaardigheid van de Ad'er moet groeien.

De Rotterdam Academy is er gekomen door een goede samenwerking tussen de gemeente Rotterdam, de Hogeschool Rotterdam en de twee ROC's. De invloed van de ROC's is overigens nu wel minder dan bij de start van deze RAC.

De aanwezigen zouden zeker meer initiatieven in het land - zoals de Rotterdam Academy - toejuichen.

BK16/20

Aan het eind van de DvdB is nagegaan welke mogelijkheden er zijn om de bestaande overleggroep voor de keuzedelen, BLOK (opgericht na de DvdB in 2012), om te zetten naar een nieuwe brede overleggroep met de naam BK16/20 (Beroepskolom 2016-2020). Doel is met deze groep de verdere ontwikkelingen rond de invoering van de KVH's te blijven volgen, om vervolgens bij de uitrol ervan vanaf 2016 voor de 'nieuwe' mbo-cohorten een gerichte bijdrage te leveren aan het actualiseren en eventueel aanpassen ervan op basis van het inbrengen van de ervaringen die met deze keuzedelen op de werkvloer worden opgedaan. Dat betekent dat er een bepaalde relatie kan ontstaan met SBB, nader te bepalen in de komende periode.

Uit de inventarisatie onder de aanwezigen bleek voor deze opzet voldoende draagvlak te zijn. Besloten werd hierover een bericht te sturen naar alle deelnemers aan de DvdB en de huidige leden van BLOK, met een oproep om lid te worden van BK16/20. Zodra er meer bekend is over het plan van aanpak voor deze groep zal een eerste vergadering worden uitgeschreven.

5 VERSLAG BIJEENKOMST 19 SEPTEMBER - Beleidsregel Doelmatigheid

Op 19 september vond een interessante bijeenkomst plaats, over de nieuwe beleidsregel voor de doelmatigheid binnen het hoger onderwijs. Er was een uitgebreide inleiding hierover vanuit de CDHO, waarna er een mogelijkheid was om in een plenaire sessie van gedachten te wisselen over wat dit alles betekent voor het aanvragen van een nieuwe Ad. Daarbij werd in ieder geval duidelijk dat het net is als bij het aanvragen van een nieuwe opleiding: Veel vragen, met een stevige onderbouwing en een goede analyse van de wijze waarop de Ad kan inspelen op de inrichting van functiehuisen in het betreffende werkveld.

Hieronder het verslag. De CDHO-inleiding is te vinden bij www.leidoacademy.nl/activiteiten.

Vrijdag 19 september - 10.00 uur

Programma:

1. Openingen voorstelronde
2. Leido: Korte toelichting op de doelstellingen van deze bijeenkomst
3. CDHO over de beleidsregel – achtergrond, nieuwe opvallende elementen in de regeling, hoofdlijnen, specifieke aandachtspunten, positie van de Associate degree, aanvraag-procedures, enz.
4. OCW over de beleidsregel – uitgangspunten, doelstellingen, status, enz.
5. Ronde 1: Technische vragen over de beleidsregel
6. Pauze
7. Ronde 2: Behandelen vragen in onderstaande lijst
8. Ronde 3: Vragen en antwoorden
9. Conclusies / vervolg / Handboek Doelmatigheid Ad
10. Afsluiting

Lijst met vragen, voorafgaande aan de bijeenkomst ingediend:

Nummer	Onderwerp	Korte toelichting
1	Varianten deeltijd en duaal	Als je een Ad aanvraagt, moet je dan iets extra's aantonen om zowel deeltijd als voltijd te krijgen?
2	Bedrijfsopleiding	Wat is het onderscheid tussen een Ad die wordt vormgegeven in nauwe samenwerking met een of meerdere bedrijven en een bedrijfsopleiding?
3	Zelfstandige licentie voor de Ad	Een zelfstandige licentie voor de Ad, los van de Bacheloropleiding kan ruimte bieden om de doorstroom van Ad naar Ba ook naar een andere hogeschool of naar private aanbieder te stimuleren. Is dit een aspect dat wordt meegenomen bij een doelmatigheidsbeoordeling?
4	Doorstroom van Ad naar Ba als de Ba een andere variant is dan de Ad	Als de Ad een deeltijdvariant is, en de Bachelor wordt niet in deeltijd aangeboden, maar bijv. wel in voltijd, hoe moet worden aangetoond dat de hogeschool aan de student een studeerbaar programma biedt?
5	Aantallen studenten privaat	Hoe kan een hogeschool inzicht krijgen in de aantallen studenten resp. afgestudeerden bij een vergelijkbare Ad die door een private hogeschool wordt aangeboden?
6	Combineren van aanvragen, rond een bepaald thema (bijvoorbeeld ondernemerschap)	Is het een taak van de CDHO om te bevorderen dat rond een bepaald thema een doelmatig aanbod aan opleidingen is? Wordt dit gestimuleerd door de CDHO?
7	Afstemmen aanvragen	Gaat de CDHO, als men weet dat rond een bepaalde Ad aanvragen in de pijplijn zitten, aan de hogescholen vragen om met elkaar contact op te nemen – en alles af te stemmen?
8	Nevenvestiging	Hoe wordt bij een duale Ad de rekensom gehanteerd voor lessen op een 'nevenvestiging'. Hoeveel lessen kunnen dan buiten de hoofdlocatie worden gegeven?

Hierbij geven we puntsgewijs een overzicht van de belangrijkste conclusies van deze bijeenkomst, voor degenen die erbij aanwezig waren.

Inleiding Hans Daale

- Aan de orde is de beleidsregel doelmatigheid 2014. Daarbij gaan we nadrukkelijk niet in op individuele en specifieke gevallen; we kijken naar het algemene beeld dat de regel oproept. Voor gerichte vragen kan altijd met de CDHO contact worden opgenomen, zolang het maar niet gaat om een verzoek voor een inhoudelijk advies. Ook bij Leido mag men aankloppen, en dan kan er in voorkomend geval wellicht gericht worden ingegaan op vragen die leven.
- Vanuit de CDHO zijn Dirk Post en Peter Ubachs aanwezig om een toelichting op de beleidsregel te geven en vragen te beantwoorden.
- Bert Broerse is vanuit OCW aanwezig. Hij geeft aan dat het belangrijk is om gebruik te maken van de expertise die er in de instellingen is opgedaan met het aanvragen van Ad's en ook Bachelors.

Presentatie CDHO

- De presentatie wordt op de site van de CDHO geplaatst. Ook bij Leido Academy zal deze zijn terug te vinden.

N.a.v. de presentatie

- Hoe exact moet de onderbouwing van de vraag naar afgestudeerden zijn?

Stel er zijn reeds elk jaar 100 afgestudeerden en de vraag vanuit de arbeidsmarkt is ook 100, dan zal die situatie op zich voldoende reden zijn kritisch te kijken naar de aanvraag voor een nieuwe Ad of opleiding. Maar er kan ook sprake zijn van een zekere dynamiek, bijvoorbeeld dat duidelijk kan worden gemaakt dat die vraag best kan groeien en/of daarmee het aanbod doelmatiger wordt verzorgd. Bij een aanvraag kan dus zo'n precieze analyse niet te geven zijn - en dat is ook niet verplicht, in die zin dat het wel belangrijk is om het inzicht in de arbeidsmarktontwikkelingen te gebruiken en te vertalen naar het aanvraagdossier. Op grond van beschikbaar materiaal moet echter wel zoveel mogelijk gekwantificeerd worden, maar dat dit niet kan tot op de individuele student nauwkeurig, dat spreekt voor zich.

- Waarom is het hebben van de bacheloropleiding onvoldoende bewijs voor de behoefte aan een Ad?

Het is zo dat de relevantie voor de arbeidsmarkt voor de Ad op zich moet worden aangetoond, aangezien het om een andere behoefte gaat dan bij de Bachelor, op een ander niveau. Bij criterium A dient de aanvrager naar het aanbod via andere Ad's te kijken, niet naar andere Bachelors. Kortom, de noodzaak van de Ad-opleiding en de arbeidsmarkt-behoefte moeten apart worden 'bewezen'.

- Is het niet opvallend dat de Ad alleen kan bestaan bij de 'gratie' van een Bachelor?
Op zichzelf kan het zo zijn dat de arbeidsmarktbehoefte voor de Ad aantoonbaar aanwezig is, terwijl die voor de Bachelor ontbreekt; zo kan het werkveld voor een opleiding in elkaar zitten. Dus dat is wellicht een juiste constatering, maar zo is het niet in de wet geregeld – dus dan kan die Ad niet worden aangeboden.
- In hoeverre wordt bij de Ad-aanvraag de mogelijke ruimte binnen de reeds bestaande opleidingen meegewogen?

Er wordt gekeken naar het totale landelijke aanbod: het aantal bestaande aanbieders, de hoogte van de instroom en het instroomverloop in relatie tot de (landelijke) verwachte arbeidsmarktbehoefte. Bovendien kunnen dergelijke aspecten ook in de zienswijze procedure naar voren worden gebracht.

- De beoordeling van Ad-aanvragen is soms lastiger dan van de Bachelor omdat de Ad qua niveau tussen mbo-4 en de hbo-Bachelor zit. Er zijn ook nog niet veel uitspraken beschikbaar over de arbeidsmarkt als het gaat om voorspellingen zoals die door het ROA worden gedaan. Bovendien zijn die ook nog eens globaal, op een hoog aggregatieniveau. Vanuit de CDHO wordt toch aanbevolen de documenten van het ROA te gebruiken voor een Ad-aanvraag Ad, als basis en uitgangspunt voor een verdere analyse met inzet van andere stukken, onderzoeken, rapporten e.d. De ROA-handreiking van enige jaren geleden met een stappenplan is zonder meer een goed instrument daarvoor.
- Het is dus aan de instelling om het de CDHO te overtuigen van de noodzaak om met een nieuwe Ad te komen.

Jazeker, dat is de kern van het geheel. De hogeschool beschikt waarschijnlijk over dezelfde informatie als de CDHO als het gaat om de doelmatigheid, de arbeidsmarkt en andere zaken die nodig zijn om de noodzaak aan te tonen. Vervolgens is het aan de hogeschool om zich te profileren, dus om te onderbouwen dat die instelling de juiste is om die en die Ad te gaan verzorgen.

- De spelregels voor het privaat onderwijs en het bekostigd onderwijs zijn niet identiek. Zo is de markt voor het privaat onderwijs niet aan standplaatsen gebonden. Hierbij is dus geen sprake van een echt 'level playing field'. Het bekostigde onderwijs moet simpelweg rekening houden met het aanbod van het private onderwijs en daarover verslag doen in de aanvraag. Wanneer het bekostigde onderwijs er niet in slaagt om aan de studentenaantallen te komen van het privaat onderwijs, dan is het wijs dit aan de CDHO te melden. De CDHO zal daar bij de advisering aan de minister rekening mee houden, als in de bestanden van de CDHO ook verder niets relevant is bekend.
- Het privaat onderwijs hoeft niet langs de CDHO. Er zal ook niet altijd sprake zijn van gelijke, vergelijkbare opleidingen bij het privaat en het bekostigd onderwijs. Klopt, bijvoorbeeld het verschil in de hoogte van het collegegeld kan twee opleidingen onvergelijkbaar maken in veel gevallen als het gaat om de 'overeenkomstige toelaatbaarheid'. Ook de leerweg kan het verschil maken.

- Het private onderwijs kan uiteraard bezwaar maken tegen een aanvraag vanuit het bekostigde onderwijs, maar dan zal men in een negatieve zienswijze ook alle 'kaarten' op tafel dienen te leggen, om te laten zien dat onder vergelijkbare condities het nieuwe aanbod het bestaande aanbod doorkruist.
- Bij de beoordeling door de CDHO speelt de samenwerking met het mbo geen rol. Deze dient wel te worden vermeld in de aanvraag, maar omdat het gaat om een Ad onder verantwoordelijkheid van een hogeschool alwaar ook de Ad wordt afgerond, wordt niet naar de vestigingsplaats van de mbo-instelling gekeken. Uiteraard is dat wel het geval als de gehele Ad wordt verplaatst, naar een gemeente waar het ROC of AOC is gevestigd.
- Hoeveel moet je vooruitkijken wanneer het gaat om de arbeidsmarktbehoefte, denkend aan het feit dat bij een Ad de eerste mensen op de markt komen (in het algemeen) twee jaar na de start?
Het ROA gaat bij haar voorspellingen uit van een termijn van 4 tot 5 jaren. Ook is de breedte van de sectoren die het ROA hanteert, vrij groot. Dat kan voor zowel de CDHO als de hogescholen problematisch zijn. Maar de aanbeveling is dan op zoek te gaan naar aanvullende gegevens, in andere stukken, en deze te gebruiken als ze er zijn en ook adequate analyses bieden. Zo zijn de onderzoeken van ECABO specifiekere als het gaat om de sectoren die dit kenniscentrum afdekt.
Er kan voor bepaalde opleidingen en Ad's nogal wat licht zitten tussen de publicaties van bijv. ECABO en het ROA. In dat geval wordt aangeraden contact op te nemen met de onderzoeksinstituten en specifieke vragen te stellen.
- Het kan zijn dat de insteek, de basis, de achtergrond en de mogelijkheden van een bekostigde hogeschool om bijvoorbeeld in een Ad aandacht te besteden aan zaken als onderzoek, zodanig zijn dat daarmee een duidelijk kwalitatief onderscheid kan worden aangetoond vergeleken met bijvoorbeeld het private aanbod. Dan kan bij Ad's die in deeltijdse bacheloropleidingen worden ingebed een mee te wegen punt zijn?
Bij het indienen van een aanvraag kan die best worden benadrukt, maar het zal toch zeker aan het werkveld zijn om op basis daarvan aan te geven dat daarmee een nieuw aanbod wordt gecreëerd en dat die Ad in die zin relevant voor de arbeidsmarkt is. Verder zal de CDHO zich aan de kaders voor de beoordeling houden, dus kijk goed waarbij een dergelijk onderscheid past. De aanwezige kennisinfrastructuur op de locatie van de aan te bieden opleiding is onderdeel van de beoordeling van criterium c van de Beleidsregel.
- Er is bij deze beleidsregel geen rekening gehouden met de plannen voor een verdere flexibilisering van het deeltijdse onderwijs, dus met de adviezen van de Cie Rinnooy Kan.

Na de pauze

Hier een aantal zaken die in de plenaire discussie aan de orde kwamen.

- De formele verantwoordelijkheid voor de beleidsregel doelmatigheid ligt bij de overheid i.c. de ministeries van OCW en EZ.
- Als er op de juiste wijze gebruik wordt gemaakt door bekostigde instellingen van het zgn. 'afstandsonderwijs' is de beleidsregel voor de studiepunten die daaraan zijn gekoppeld niet van toepassing. Dat onderwijs wordt dan geacht te worden gegeven vanuit de vestigingsplaats, Zo kan het onderwijs dichterbij de student worden gebracht, dus zonder dat studenten naar de hogeschool zelf behoeven te komen.
Toch blijkt er nog veel discussie op dit punt te zijn, zeker als het gaat 'blended learning', dus bij een situatie waarbij 'onderwijs op afstand' niet op zichzelf staat in een onderwijseenheid, maar wordt gecombineerd met lessen, projecten, practica e.d. Dus wat mag je dan toerekenen aan het stuk 'onderwijs op afstand'?
Er is eigenlijk nog geen echte jurisprudentie op dit punt. Overigens betreft het hier een discussie over de doelmatigheid en niet de kwaliteit, waarover de NVAO gaat en de onderwijsvorm als zodanig kan goedkeuren.
Wellicht moeten we dit als Leido in de komende tijd een keer aan de orde stellen, en onderzoeken wat wel en niet mag en mogelijk is in het kader van deze beleidsregel. Dit speelt vooral voor deeltijd.

- Mag een Ad ook geplaatst worden onder een brede bachelor? De insteek van de Ad is niet in de eerste gericht op het voorkomen van de uitval in de Bachelor, maar het is wel mooi meegenomen als dat lukt door de juiste doelgroepen aan te boren voor de Ad en de Bachelor. Voorop staat dat het programma van de Ad arbeidsmarktrelevant is. Het is zonder meer denkbaar dat dezelfde Ad onder verschillende Bachelors hangt, formeel bij een ervan, en met brugtrajecten naar de andere.
Een brede Bachelor zou beperkend kunnen uitwerken voor het positioneren van Ad's, maar een Ad-programma kan ook een bouwblokje zijn binnen verschillende Bachelors.
Wat is de naam van de Ad, wanneer dezelfde Ad onder verschillende Bachelors hangt? De Ad kent een eigen arbeidsmarktrelevantie en de naam moet op basis daarvan herkenbaar zijn voor het werkveld; het is de NVAO die hier mede naar kijkt.
- Er wordt gesproken over flexibilisering van het onderwijs voor volwassenen, en daar speelt de Ad een belangrijke rol bij. De samenwerking met het werkveld is cruciaal, zonder dat er sprake kan zijn van 'bedrijfsopleidingen'.
Mogelijk dat er via het Leido een discussie op gang kan komen over het inzetten van meer soorten opleidingen op niveau 5, zeker als ze binnen de huidige kaders geen Ad kunnen zijn.
- In het Landelijk Platform Ad wordt bekeken of de keuze juist is dat de Ad een onderdeel moet zijn van de Bachelor. De vraag is dan wel hoe de kwaliteit van de Ad is te garanderen en hoe de doorstroom naar de Bachelor is vorm te geven. Daarbij is van belang dat beide graden onder het hoger onderwijs vallen en de onderliggende programma's dienen te voldoen aan de zgn. Dublin Descriptoren – met de mogelijkheid om een ho-graad verder te kunnen studeren.
- Op 29 oktober is er een bijeenkomst bij de HAN, vallend onder de HO-tour van de minister waarbij ook de rol van de Ad in de beroepskolom aan de orde zal komen.
- Bij een aanvraag met een Ad met een nieuwe naam wordt ook een onderscheidende, andere inhoud van de opleiding verondersteld. Het kan natuurlijk zo zijn dat een andere naam wordt gekozen om een bepaalde markt aan te boren, maar als de inhoud van de aan te vragen Ad niet nieuw is, is het goed dit te vermelden bij CDHO-criterium A (er is reeds sprake van een landelijk aanbod voor die Ad) om die beoordeling gemakkelijker te passeren. Voeg je iets toe aan een opleidingsnaam of verzin je een nieuwe naam, dan dien je op curriculumniveau aan te tonen dat het een nieuwe opleiding betreft waarvoor een noodzaak bestaat (nieuw moet dus ook echt nieuw zijn en geen samenstelling van bestaande opleidingsinhouden). Indien je echt een nieuwe opleiding hebt dan worden eventuele volgende hogescholen wel verondersteld hierbij in de naamgeving aan te sluiten. Aan OCW wordt gevraagd hier duidelijkheid over te scheppen. Het is absoluut niet de bedoeling dat met de uitrol van de Ad's dezelfde problemen ontstaan zoals die elders in het hoger onderwijs al zijn. OCW geeft aan dat we juist de wildgroei moeten bestrijden: geen overbodige variaties in naamgeving Ad! Aangeraden wordt vanuit OCW, als een advies aan de VH, om te komen tot landelijke standaarden, bijv. qua naamgeving en opleidingsniveau. Vanuit de zaal wordt gerefereerd aan de goede afspraken die zijn gemaakt over opleidingen Bedrijfseconomie.
- Vraag 2 van de lijst met ingediende onderwerpen: Het gaat hier om maximaal een derde deel van de studielast. De CDHO en de NVAO hebben verschillende rollen als het gaat om het beoordelen hiervan, op basis van hun kaders en formats. Bij een bedrijfsopleiding hebben de studenten een arbeidscontract met een specifieke onderneming, waarbij de opleiding zich richt op een specifieke leerbehoefte van een bedrijf voor de betrokken werknemers. Een bedrijfsopleiding zal in de praktijk onvoldoende breed zijn omdat deze gericht is op de ontwikkeling van specifieke kennis en vaardigheden. In de praktijk zal een dergelijke opleiding nooit aan alle NVAO-criteria kunnen voldoen.
- Vraag 6: Combineren van aanvragen, rond een bepaald thema. Hierbij heeft de CDHO geen rol. Het is van belang dat de instellingen zelf een initiatief daartoe nemen. In het algemeen

gesteld is het wenselijk dat hogescholen overleg voeren met elkaar over het aanvragen van nieuwe opleidingen en streven naar het realiseren van een mooie regionale spreiding.

- Gelijktijdige aanvragen van hogescholen worden zoveel mogelijk in samenhang bekeken door de CDHO, maar de beoordeling staat in principe voor elke aanvraag op zich. Dat wil zeggen dat de behandeling van de ene aanvraag niet wacht op de andere.

Verder...

Het idee is om als Leido het komende studiejaar soortgelijke bijeenkomsten te organiseren, in het verlengde van de beleidsregel doelmatigheid. Een inventarisatie levert onderstaand lijstje op, waarbij het niet zo is dat alle aanwezigen dan ook meteen zullen meedoen. Dat is sterk afhankelijk van de expertise die al binnen een hogeschool aanwezig is en waar men mee 'worstelt'.

- Gebruik van de handreiking van het ROA, met een stappenplan voor het onderzoeken van de arbeidsmarktrelevantie. Daarvoor kan het ROA worden uitgenodigd.
- Koppeling Ad met de Bachelor binnen de opleiding
- Blended learning en mogelijkheden
- Doorstroommogelijkheden met de Ad naar de Bachelor van een andere hogeschool
- Borging Ad-niveau
- Koppeling beroepsprofielen Ad en Bachelor
- EVC en Ad (LLL)
- Ad en overstap naar andere Bachelors
- Ad en internationalisering
- Opzetten van een database met belangrijke zaken betreffende het goedkeuren en afkeuren van aanvragen (denk aan de onderbouwing van de relevantie voor de arbeidsmarkt).

Tenslotte kan worden gemeld dat er 12 mensen zijn die belangstelling hebben voor het oprichten van een landelijke overleggroep die kan gaan kijken naar de verdere invoering en vormgeving van Regionale Associate Colleges, zoals de Rotterdam Academy.
